

Onko maantieteellinen ajattelu kansalaistaito?

<https://doi.org/10.30677/terra.127811>

Aloitan uutena *Terran* päätoimittajana ensimmäisen pääkirjoitukseni väitteellä. Väitän, että maantieteellinen ajattelu on tärkeä taito nyky-yhteiskunnan kansalaisille. Se auttaa ymmärtämään maailmaa ja sen monimutkaisia ilmiöitä. Maantieteellisen ajattelun osaaminen on tärkeä niin yksilöille itselleen kuin yhteiskunnallekin, sillä maantieteellinen ajattelu auttaa meitä tekemään päätöksiä, jotka ovat paremmin perusteltuja ja kestävämpiä.

Maantieteelliseen ajatteluun kuuluu monta elementtiä. Siihen kuuluu kyky ymmärtää ja analysoida paikan merkitystä ihmisen toiminnassa ja yhteiskunnassa. Se tarkoittaa kykyä ymmärtää alueiden välisiä suhteita, vuorovaikutusta ja kytköksiä sekä paikallisia olosuhteita ja niiden vaikutusta ihmisten toimintaan. Maantieteellinen ajattelu tarkoittaa myös paikallisten ilmiöiden ymmärtämistä ja tarkastelemista laajemmasta, alueellisesta näkökulmasta, sekä alueiden yhteiskunnallisten, taloudellisten ja ympäristöllisten piirteiden huomioon ottamista. Maantieteelliseen ajatteluun sisältyy kyky ymmärtää ja hyväksyä erilaisia kulttuureja ja tapoja sekä niiden vaikutusta ihmisten toimintaan ja elinympäristöihin. Maantieteellinen ajattelu auttaa siis ymmärtämään monimutkaisia ilmiöitä kokonaisuuksina, jolloin erilaisten tietojen yhdistäminen ja monialainen tarkastelu ovat tärkeitä. Toisin sanoen maantieteellinen ajattelu on avain monialaiseen ymmärrykseen ja monimutkaisten ongelmien ratkaisemiseen.

Maantieteen opetus eri oppilaitostasoilla on tärkeä tekijä maantieteellisen ajattelun kehittymisessä. Alakoulussa opitaan perustietoa maantieteestä (osana ympäristöopin oppiainetta), kuten maanosista, valtioista, kaupungeista ja lähiympäristöstä. Yläkoulussa opetus syvenee ja oppilaat oppivat tarkastelemaan erilaisia ilmiöitä maantieteellisestä näkökulmasta. Lukiossa opiskelijat voivat valita yhden kaikille yhteisen moduulin jälkeen syventäviä moduuleita (aiemmin kurseja), jotka antavat heille laajemman käsityksen maantieteellisestä tutkimuksesta ja valmiudet vaativampien ajattelun taidon tasojen käyttämiseen maantieteellisten ilmiöiden tarkastelussa, kuten esimerkiksi analysointia, vertailua, erilaisten tulevaisuuksien pohdintaa sekä aineistojen ja tiedon kriittistä tarkastelua.

Maantieteellinen ajattelu on myös tärkeää yliopistotasolla. Maantieteen opinnot yliopistossa antavat opiskelijoille laajemman ja syvällisemmän käsityksen maailmasta ja sen monimutkaisista ilmiöistä. Maantieteen opiskelijat saavat valmiuksia laajojen ja monialaisten ilmiöiden parissa työskentelyyn asiantuntijatyössä tai tutkimuksen parissa.

Maantieteen tieteenalan tieteellinen julkaiseminen on myös tärkeä osa tätä ketjua, jolla maantieteellisen ajattelun ilmenemistä laajasti yhteiskunnassa pyritään kehittämään. Tieteelliset julkaisut auttavat levittämään uutta tietoa ja kehitystä maantieteen alalta. Lisäksi ne ovat alusta, jolla käydään tieteen yhtä tärkeää moottoria eli tutkimusten haastamista,

vertailua sekä aiemman tiedon yhdistämistä ja vertailua. Tieteelliset julkaisut ja kirjoituksilla käytävä kysymisprosessi, kupliminen tai sanoisinko jopa kuohunta, on ymmärryksen ja tiedon kasvualusta.

Maantiede tieteenalana voi yhdistää naapuritieteenoja, kuten biologiaa, ympäristötieteitä ja yhteiskuntatieteitä yhteen laajojen globaalien kysymysten ja megatrendien äärellä. Esimerkiksi ilmastonmuutos, väestönkasvu, kaupungistuminen ja globalisaatio ovat moniulotteisia ja monitieteisiä ilmiöitä, joita voidaan tarkastella monesta näkökulmasta. Maantieteilijät voivat tarjota tärkeitä näkökulmia naapuritieteenaloille ja toisaalta hyödyntää monitieteistä yhteistyötä oman alansa tutkimuksen edistämiseksi. Tämä yhteistyö auttaa meitä ymmärtämään maailman monimutkaisia ilmiöitä paremmin ja löytämään ratkaisuja niihin. Maantiede tieteenalana voisi siis olla ikään kuin yleisavain moniin lukkoihin ja oviin, joiden takana sijaitsevat eri tieteenalat omissa oloissaan.

Maailmassa tapahtuu paljon, ja muutokset vaikuttavat meihin kaikkiin. Maantiede onkin nyt kenties ajankohtaisempi tieteenala kuin koskaan aiemmin. Maailma on muuttunut huomattavasti viimeisten vuosikymmenten aikana, ja yhä nopeammin etenevät megatrendit ja useammin tapahtuvat konfliktit ja katastrofit koskettavat yhä enemmän meitä kaikkia. Näiden vaikutukset heijastuvat usein

laajalti yhteiskuntaan ja ympäristöön sekä ovat mediassa nopeasti ja laajasti esillä. Maailmanlaajuinen koronapandemia tai Ukrainassa käytävä sota ovat vain yksittäisiä esimerkkejä siitä, miten nopeasti ja vakavasti muutokset voivat tapahtua ja kuinka tärkeää on ymmärtää niiden moninaisia vaikutuksia.

Tämän takia maantieteen tieteenalalla on tärkeä rooli, kun halutaan ymmärtää yhteiskunnan kehityskulkuja ja vastata niihin. Maailmanlaajuiset konfliktit ja katastrofit, kuten sotatilat, ilmastokatastrofit ja pandemiat, osoittavat kuinka tärkeää on ymmärtää globaalien ilmiöiden vaikutukset niin paikallistasolla kuin maailmanlaajuisesti.

Väitän, että maantieteen ajankohtaisuus ja merkitys sekä maantieteellisen ajattelun vaade yhteiskunnassa korostavat tarvetta vahvistaa maantieteellistä osaamista kaikilla oppimisen tasoilla. Tämä edellyttää panostusta maantieteen opetukseen ja oppimateriaaleihin sekä ammattitaitoisten opettajien koulutukseen. Maantieteen roolin tunnistaminen ja sen integroiminen muihin tieteenaloihin auttaa meitä ymmärtämään paremmin maailmaamme ja olemaan tällä planeetalla vastuullisesti eläviä vuokralaisia.

PETTERI MUUKKONEN
Terran päätoimittaja